

รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ครัวเรือนเปราะบาง เขตพื้นที่ สสว.5

ความเปราะบางเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ :

วิกฤตรายได้ไม่เพียงพอและภาระหนี้สินครัวเรือน

ประจำปีงบประมาณ 2569

วิกฤตรายได้ไม่เพียงพอ กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนความมั่นคงของครัวเรือนไทย เมื่อรายได้ไม่สามารถรองรับค่าใช้จ่ายพื้นฐานทำให้ครัวเรือนเผชิญความเสี่ยงมากขึ้น ตั้งแต่ความยากจนแฝง ภาระหนี้สิน รวมถึงข้อจำกัดการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา อาชีพ และการยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว

การศึกษาข้อมูลจากระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ซึ่งเป็นระบบบันทึกข้อมูล และติดตามสถานการณ์ของครัวเรือนเปราะบาง และเป็นเครื่องมือที่สำคัญของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ที่สามารถระบุและให้ความช่วยเหลือครัวเรือนที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดการปัญหาครัวเรือนที่มีความซับซ้อนอย่างรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอด

ครัวเรือนเปราะบางในระบบสมุดพกครอบครัว (MSO – Logbook) หมายถึง ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่มีรายได้น้อย (รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีไม่เกิน 100,000 บาท) แบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้

- ระดับ 0 ครัวเรือนเปราะบางที่ไม่ตกมิติด้านรายได้และไม่มีบุคคลที่มีภาวะพึ่งพิง
- ระดับ 1 ครัวเรือนเปราะบางที่มีรายได้น้อย และมีปัญหาที่อยู่อาศัย
- ระดับ 2 ครัวเรือนเปราะบางที่มีรายได้น้อย และมีบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง 1 – 2 คน และ/หรือ มีปัญหาที่อยู่อาศัย
- ระดับ 3 ครัวเรือนเปราะบางที่มีรายได้น้อยและมีบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง 2 คนขึ้นไป และ/หรือ มีปัญหาที่อยู่อาศัย

สถานการณ์ความเปราะบางเชิงสถิติ (เขตพื้นที่ สสว.5)

สภาพปัญหาด้านการมีงานทำและรายได้ สะท้อนถึงครัวเรือนจำนวนมากเข้าสู่ภาวะเปราะบางทางสังคม พบว่า **“ปัญหารายได้ไม่เพียงพอ”** เป็นประเด็นที่กลุ่มเปราะบางเผชิญมากที่สุด มีจำนวนสูงถึง 86,563 คน (ร้อยละ 51.8) ส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนระดับ 2 (87,106 ครัวเรือน) ซึ่งมีลักษณะรายได้น้อยและภาระพึ่งพิงสูง

การสำรวจข้อมูลจากระบบสมุดปกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO – Logbook)¹ จังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว.5 พบว่า มีจำนวนครัวเรือนเปราะบางทั้งหมด 139,343 ครัวเรือน โดยจังหวัดที่มีจำนวนครัวเรือนเปราะบางมากที่สุด สามอันดับแรก ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี (30,920 ครัวเรือน) รองลงมา คือตาม จังหวัดขอนแก่น (30,872 ครัวเรือน) และจังหวัดร้อยเอ็ด (25,228 ครัวเรือน) หากจำแนกเป็นรายคน พบว่า สมาชิกที่ประสบปัญหามีจำนวนสูงถึง 1,671,598 คน

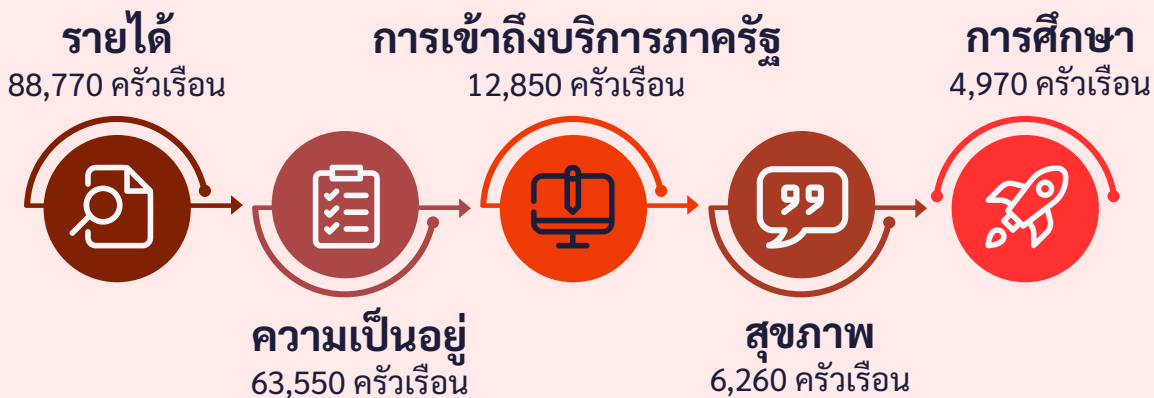
ปัญหาด้านการมีงานทำ/รายได้ เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมาก โดยจังหวัดที่มีจำนวนผู้ประสบปัญหาสูงสุด สามอันดับคือ จังหวัดร้อยเอ็ด (21,261 คน), จังหวัดมหาสารคาม (17,014 คน) และจังหวัดอุดรธานี (15,796 คน) ซึ่งให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ จึงต้องมีการส่งเสริมการจ้างงานที่มีความมั่นคงการพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งการขยายความคุ้มครองทางสังคมแก่แรงงานนอกระบบ และการสนับสนุนช่องทางสร้างรายได้ทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่ยั่งยืน

[1] ข้อมูลจากระบบสมุดปกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ณ วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568

สถานการณ์ความเปราะบางเชิงสถิติ (ต่อ)

(เขตพื้นที่ สสว.5)

ประเด็นปัญหาในแต่ละมิติเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

ข้อมูลจากระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ณ วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568

- **มิติด้านรายได้** มีจำนวน 88,770 ครัวเรือน เป็นมิติที่มีสัดส่วนสูงที่สุด สะท้อนปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และภาระทางเศรษฐกิจของครัวเรือน
- **มิติด้านความเป็นอยู่** มีจำนวน 63,550 ครัวเรือน แสดงถึงข้อจำกัดด้านสภาพความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน
- **มิติด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ** มีจำนวน 12,850 ครัวเรือน สะท้อนข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ และบริการของรัฐ
- **มิติด้านสุขภาพ** มีจำนวน 6,260 ครัวเรือน สะท้อนปัญหาด้านภาวะสุขภาพ การเจ็บป่วย หรือ ข้อจำกัดในการดูแลสุขภาพ
- **มิติทางการศึกษา** มีจำนวน 4,970 ครัวเรือน เป็นมิติที่มีจำนวนต่ำสุดเมื่อเทียบกับมิติอื่น แต่ยังคงสะท้อนความเปราะบางด้านโอกาสทางการศึกษา

จากข้อมูลทั้งหมด 176,400 ครัวเรือน พบว่า มิติด้านรายได้อาจมีจำนวน 88,770 ครัวเรือน คิดเป็นประมาณร้อยละ 50.3 ซึ่งเป็นจำนวนสูงที่สุดและมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่าปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพเป็นประเด็นหลักของความเปราะบางในภาพรวม

การวิเคราะห์เชิงประเด็น : วิกฤตรายได้และภาระหนี้สินเชิงโครงสร้าง

ภาพรวมสภาพปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนในด้านต่างๆ สะท้อนถึงความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ทั้งนี้ ข้อมูลจาก **รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัดของ สสว.5 ประจำปี ประจำปี พ.ศ. 2568²** พบว่า โครงสร้างตลาดแรงงานในพื้นที่ที่มีความเปราะบางสูง โดยจำนวนแรงงานนอกระบบมีสัดส่วนถึงร้อยละ 76.28 ของแรงงานทั้งหมด ขณะที่แรงงานในระบบมีร้อยละ 23.72 (แรงงานในระบบ 776,178 คน และแรงงานนอกระบบ 2,495,535 คน) กล่าวได้ว่า แรงงานนอกระบบมีจำนวนมากกว่าแรงงานในระบบ 3.2 เท่า สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแรงงานส่วนใหญ่ยังขาดความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมและแสดงให้เห็นว่าแรงงานดังกล่าวอาจมีรายได้ไม่แน่นอนและอาจต้องเผชิญความเสี่ยงด้านความมั่นคงในการดำรงชีพในระยะยาวด้วย

สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อเสถียรภาพของครัวเรือนและความสามารถในการดูแลสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ผลกระทบจากปัญหารายได้ยังปรากฏชัดในกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะผู้หญิงในตลาดแรงงาน ซึ่งข้อมูลรายงานสถานการณ์ทางสังคม สสว.5 ประจำปี พ.ศ. 2568 พบว่า ผู้หญิงถูกเลิกจ้างมีสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ชาย และยังมีจำนวนแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชายเกือบสองเท่า สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในตลาดแรงงาน ประกอบกับบทบาทภาระงานในครัวเรือนและการดูแลสมาชิกในครอบครัวที่มั่นคงตามไปด้วย ส่งผลให้ผู้หญิงจำนวนมากเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงรายได้ที่มั่นคงตามไปด้วย

นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่ต้องทำงานเพื่อหารายได้เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจน โดยในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดมหาสารคาม และร้อยเอ็ด พบว่า ผู้สูงอายุต้องทำงานมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 21.28 ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะของการทำงานเพื่อเป็นการยังชีพมากกว่าการทำงานโดยสมัครใจ สะท้อนให้เห็นถึงผลจากรายได้ไม่เพียงพอและความจำเป็นต้องพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ

[2] สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด สสว.5 ประจำปี พ.ศ. 2568.

มีทุกข์ พบปัญหา
โทรมาที่ 1300
สายด่วน พ.ม.

เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อมูลสถิติการให้บริการผู้ประสบปัญหาสังคมผ่านสายด่วน 1300 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568³ พบว่า มีผู้ใช้บริการรวมทั้งสิ้น 6,651 กรณี โดยเป็นผู้ใช้บริการเพศหญิงจำนวน 4,458 กรณี มากกว่าเพศชายซึ่งมีจำนวน 2,193 กรณี ประสบปัญหาด้านรายได้และความเป็นอยู่ โดยเฉพาะปัญหาการมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

ข้อมูลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาด้านการมีงานทำและรายได้ยังคงเป็นปัจจัยหลักที่ผลักดันให้ประชาชนจำนวนมากเข้าสู่ระบบการขอรับบริการช่วยเหลือทางสังคม

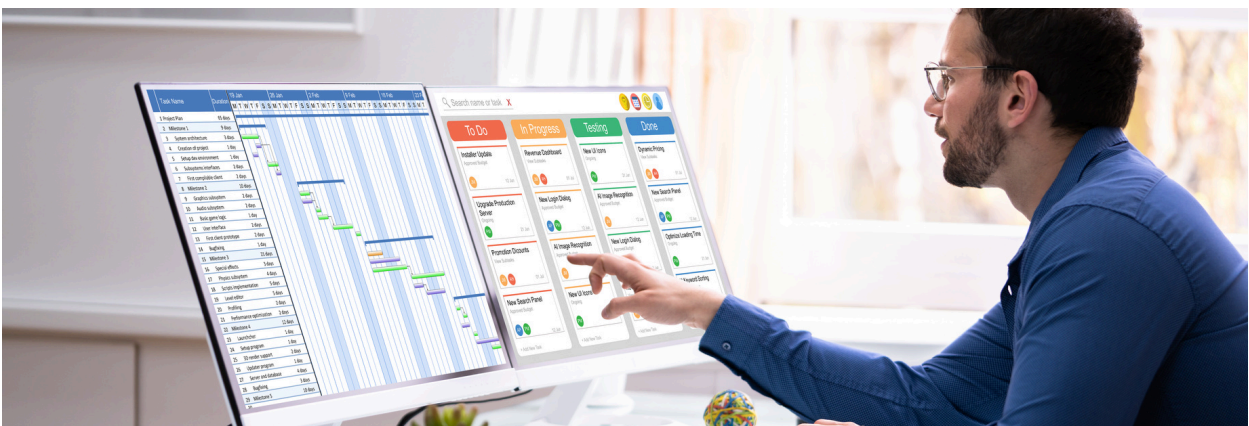
โดยสรุป จากการศึกษาข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด สสว.5 ประจำปี พ.ศ. 2568 และข้อมูลสายด่วน 1300 มีความสอดคล้องกันว่า ปัญหาด้านการมีงานทำ/รายได้ นั้นเป็นปัญหาหลักของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของคนในครอบครัว และการพึ่งพิงระบบสวัสดิการของรัฐ ดังนั้นจำเป็นต้องพัฒนามาตรการเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในระยะยาว

[3] กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). สถิติการให้บริการผู้ประสบปัญหาสังคมผ่านสายด่วน 1300 ประจำปีงบประมาณ 2568.

การวิเคราะห์เชิงกลุ่มเป้าหมาย (Target Group Analysis)

จากข้อมูลที่สำรวจในระบบสมุดพกอิเล็กทรอนิกส์ (MSO - Logbook) พบว่า ผู้ไม่ผ่านมิติ ด้านรายได้จำนวน 101,094 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่ 57,683 คน คิดเป็นร้อยละ 57.06 และ ผู้สูงอายุ 39,580 คน คิดเป็นร้อยละ 39.08 สำหรับช่วงวัยเด็กและเยาวชนรวมกัน 3,831 คน คิดเป็น ร้อยละ 3.79 สะท้อนให้เห็นว่า **“ปัญหารายได้”** มีลักษณะเชิงโครงสร้างที่สัมพันธ์กับสถานะทาง เศรษฐกิจและบทบาททางสังคมของแต่ละช่วงวัย

1) กลุ่มวัยผู้ใหญ่ : ศูนย์กลางของความเปราะบางทางรายได้
วัยผู้ใหญ่เป็นกำลังแรงงานหลักของครัวเรือน ดังนั้นเมื่อคนวัยนี้ ตกมิติรายได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสมาชิกทุกคนในครัวเรือน ลักษณะปัญหาที่พบสะท้อนประเด็นสำคัญหลายประการ ได้แก่ การพึ่งพาแรงงานนอกระบบเป็นหลัก กล่าวคือวัยผู้ใหญ่เป็นกลุ่ม ที่มีรายได้ไม่แน่นอนและขาดหลักประกันทางสังคมรายได้ผันผวน ตามฤดูกาล โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรม และแรงงานรับจ้าง ทั่วไป โดยข้อมูลของจังหวัดในเขตรับผิดชอบ สสว.5 พบว่า ทุกจังหวัดมีจำนวนแรงงานนอกระบบสูงกว่าแรงงาน ในระบบ 2-4 เท่า สะท้อนถึงโครงสร้างแรงงาน ที่ยังมีความเปราะบาง 4

[4] สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด สสว.5 ประจำปี พ.ศ. 2568.

การวิเคราะห์เชิงกลุ่มเป้าหมาย (ต่อ)

(Target Group Analysis)

2) กลุ่มผู้สูงอายุ : ความเปราะบางจากสังคมสูงวัย

ผู้ตกมิตินายได้เป็นผู้สูงอายุเกือบ 4 ใน 10 ของทั้งหมด สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคมสูงวัยที่กำลังขยายตัวรายได้ของผู้สูงอายุส่วนการพึ่งพาเบี้ยยังชีพเป็นรายได้หลัก ทุกจังหวัดมีแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2563 มีจำนวน 1,103,677 คน เพิ่มขึ้นในปี 2567 เป็น 1,330,473 คน (หรือเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 226,796 คน) คิดเป็นร้อยละ 20.55 สะท้อนถึงโครงสร้างประชากรที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยและภาระงบประมาณด้านสวัสดิการสังคมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

3) กลุ่มเด็ก เด็กเล็ก และเยาวชน : ความเสี่ยงเชิงข้ามรุ่น

แม้จำนวนเด็ก เด็กเล็กและเยาวชน ตกเกณฑ์รายได้จะไม่สูงเมื่อเทียบกับกลุ่มวัยแรงงานและผู้สูงอายุ แต่การที่เด็กและเยาวชนตกมิตินายได้ เนื่องจากเด็กไม่ใช่ผู้หารายได้ การตกมิตินายได้ของกลุ่มนี้ จึงเป็นผลสะท้อนจากความไม่มั่นคงของผู้ใหญ่ในครัวเรือน ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ โอกาสหลุดออกจากระบบการศึกษา ภาวะโภชนาการไม่เหมาะสม การเข้าสู่แรงงานก่อนวัยอันควร การสืบทอดความยากจนข้ามรุ่น

นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงภาระพึ่งพิงที่เพิ่มสูงขึ้นในระดับครัวเรือน โดยครัวเรือนจำนวนมากประกอบด้วยสมาชิกหลายช่วงวัย โดยเฉพาะวัยเด็กเล็กและผู้สูงอายุซึ่งยังไม่สามารถสร้างรายได้ ส่งผลให้ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา อาหาร สุขภาพ และการดูแลระยะยาวตกอยู่กับสมาชิกวัยแรงงานเป็นหลัก ขณะเดียวกัน อีกทั้งยังพบว่า เพศหญิงประสบปัญหาด้านรายได้และความเป็นอยู่สูงกว่าเพศชายเกือบ 2 เท่า โดยมีจำนวนผู้ประสบปัญหาเป็นเพศหญิง 32,253 ราย และเพศชาย 16,381 ราย ⁶

[5] สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด สสว.5 ประจำปี พ.ศ. 2568.

[6] กองพัฒนานโยบายและนวัตกรรมทางสังคม. (2568). รายงานการเดือนภัยทางสังคม ประจำปีงบประมาณ 2569 ไตรมาส 1 (ตุลาคม - ธันวาคม 2568): วิฤตถรายได้ ความเปราะบางทางการเงิน สัญญาณเตือนภัยสังคมไทย. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การวิเคราะห์แนวโน้มรายมิติความเปราะบาง (Detailed Dimension Analysis)

การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่าง ปี 2566 – 2568 (ยอดสะสม) พบว่า จำนวนครัวเรือนเปราะบาง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจาก 116,515 ครัวเรือน ในปี 2566 เป็น 135,056 ครัวเรือน ในปี 2568 (เพิ่มขึ้น 18,541 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16) สะท้อนว่าสถานการณ์ความเปราะบางระดับ ครัวเรือนของจังหวัดในเขตพื้นที่ สสว.5 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และจำเป็นต้องได้รับการขับเคลื่อน มาตรการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

มิติด้านรายได้ (ปัญหาหลักอันดับ 1)

- จำนวนครัวเรือนที่ตกอยู่ในมิติด้านรายได้เพิ่มขึ้นจาก 17,280 ครัวเรือน ในปี 2566 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จนมีจำนวน 86,593 ครัวเรือน ในปี 2568 สะท้อนว่าปัญหาด้าน รายได้ยังคงเป็น มิติที่ครัวเรือนประสบปัญหาหนักที่สุดในกลุ่มครัวเรือนเปราะบาง

มิติด้านความเป็นอยู่

- ใน ปี 2566 พบปัญหาจำนวน 4,719 ครัวเรือน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใน ปี 2568 มีจำนวนสูงถึง 59,810 ครัวเรือน (ร้อยละ 35.8) สะท้อนถึงความไม่มั่นคงของที่อยู่อาศัยและสภาพความเป็นอยู่ที่ยังต่ำกว่ามาตรฐาน

มิติด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ

- ในปี 2566 พบจำนวนครัวเรือนที่ประสบปัญหาด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ 39 ครัวเรือน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2568 มีจำนวนสะสม 9,698 ครัวเรือน (ร้อยละ 5.8) สะท้อนว่ายังคงมีครัวเรือนบางส่วนที่ประสบข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของภาครัฐ

มิติด้านสุขภาพ

- ใน ปี 2566 มีครัวเรือนตกมิติด้านสุขภาพจำนวน 5,393 ครัวเรือน และเพิ่มขึ้นเป็น 5,996 ครัวเรือน ในปี 2568 (ร้อยละ 3.6) สะท้อนถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงและการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ป่วยติดเตียง

มิติด้านการศึกษา

- ใน ปี 2566 พบผู้ตกมิติด้านการศึกษา 7,200 คน และใน ปี 2568 มีจำนวน 5,019 คน (ร้อยละ 3.0) เด็กในครัวเรือนเปราะบางยังคงมีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาเพื่อออกมาช่วยครอบครัวหารายได้ และอาจนำไปสู่ปัญหาความยากจนข้ามรุ่น (Intergenerational Poverty)

สถานการณ์ครัวเรือนเปราะบางในปี 2568 มีความซับซ้อนและรุนแรงกว่าปี 2566 โดยเฉพาะครัวเรือน รายได้น้อยที่มีบุคคลในภาวะพึ่งพิง (ระดับ 2 และ 3) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยระดับ 2 เพิ่มขึ้นจาก 69,773 เป็น 87,106 ครัวเรือน และระดับ 3 เพิ่มขึ้นจาก 2,714 เป็น 3,557 ครัวเรือน ขณะที่ระดับ 1 มีจำนวน 43,595 ครัวเรือน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนภาระทางเศรษฐกิจที่รุนแรงขึ้น จึงจำเป็นต้องเร่ง ขับเคลื่อนมาตรการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมอาชีพ และจัดสวัสดิการอย่างเป็นระบบ

หมายเหตุ : ข้อมูลดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มสถานการณ์ทางสังคมของกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงาน ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 (สสว.5) ระหว่างปี 2566 - 2568 โดยอ้างอิงฐานข้อมูลจากระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO Logbook)

ผลกระทบทางสังคม (Social Impact)

ความเปราะบางทางรายได้ของครัวเรือน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อระบบสังคม โดยเฉพาะต่อคุณภาพชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว และการพึ่งพาตนเองของประชาชนในระยะยาว โดยสามารถจำแนกผลกระทบที่สำคัญได้ดังนี้

ด้านสังคม

ปัญหาด้านรายได้ เป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง โดยมีจำนวนสูงถึงกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 51.8 สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การสร้างอาชีพ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือสวัสดิการด้านการเงินอย่างทั่วถึง⁷

ด้านสุขภาพ

ความยากจนเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนทำให้ไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้บริการสุขภาพที่จำเป็นได้ เนื่องจากมีอุปสรรคด้านการเงิน หากไม่มีระบบประกันสุขภาพรองรับ ค่ารักษาพยาบาล อาจทำให้ครัวเรือนต้องอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือยากจนลงยิ่งกว่าเดิม⁸

ด้านที่อยู่อาศัย

ความยากจนมีความสัมพันธ์กับลักษณะการอยู่อาศัย โดยกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยมักอาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยง บ้านเช่าที่มีคุณภาพต่ำ หรือที่อยู่อาศัยที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงเชิงพื้นที่ของกลุ่มเปราะบางในเขตเมือง⁹

[7] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). รายงานความยากจนแฝงของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2566. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

[8] จิรพันธุ์ จรัสภัทรโรจน์, วลัยพร พัทธมกุล, สุพล ลิ้มวัฒนานนท์, จุฬารักษ์ ลิ้มวัฒนานนท์, วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร, จเด็จ ธรรมธัชอารี และ กาญจนา ศิริโกมล. (2560). ลักษณะทางประชากรและสังคมของบุคคลที่เสี่ยงต่อวงจรอุบาทว์ “โง่-จน-เจ็บ”: ข้อค้นพบจากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2558. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 11(2), 195-204.

[9] UN-Habitat. (2021). World cities report 2021: The value of sustainable urbanization. UN-Habitat.

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับปฏิบัติ

- 1) เสริมสร้างความมั่นคงทางรายได้ด้วยการจ้างงานในพื้นที่**
สนับสนุนการฝึกทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงาน โดยมุ่งเป้าครัวเรือนเปราะบาง เพื่อเพิ่มโอกาสการมีงานทำอย่างต่อเนื่อง
- 2) มีการจัดตั้งกลไก One-Stop Service พร้อมทีมปฏิบัติการเชิงรุกในระดับพื้นที่**
เพื่อบูรณาการการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐในพื้นที่ที่มีผู้ประสบปัญหาสูง
- 3) พัฒนากลไกกองทุนและเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเสริมความมั่นคงทางรายได้ของครัวเรือน** โดย พม. สนับสนุนการรวมกลุ่ม การบริหารกองทุน และเครือข่าย เพื่อลดการกู้ยืม เพิ่มรายได้ และเสริมพลังชุมชน
- 4) พัฒนาระบบจัดการหนี้และการเงินครัวเรือนระดับพื้นที่**
ให้คำปรึกษา การวางแผนการเงิน และการแก้ไขปัญหาหนี้ โดยเชื่อมโยงหน่วยงานและสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง
- 5) จัดทำระบบคัดกรองและติดตามครัวเรือนเปราะบางเชิงรุก**
บูรณาการข้อมูลภาคสนามและฐานข้อมูลภาครัฐ เพื่อจัดทำแผนช่วยเหลือรายครัวเรือน (Household Action Plan) และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ปฏิรูปโครงสร้างตลาดแรงงาน ยกกระดับแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบคุ้มครองทางสังคม**
เพื่อสร้างตาข่ายรองรับความเสี่ยงด้านรายได้ สุขภาพ และวิกฤตเศรษฐกิจในระยะยาว
- 2) กำหนดนโยบายระดับชาติแก้ปัญหารายได้ไม่เพียงพอและหนี้ครัวเรือน**
พิจารณามาตรการรายได้ขั้นต่ำที่สอดคล้องกับค่าครองชีพและบริบทพื้นที่ ควบคู่กับมาตรการลดภาระหนี้ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความยากจนและหนี้สินสูงอย่างต่อเนื่อง
- 3) กำหนดให้ “ครัวเรือน” เป็นฐานสำคัญของการกำหนดนโยบายรัฐ**
โดยออกแบบมาตรการและสวัสดิการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของครัวเรือน เพื่อช่วยลดความเสี่ยงด้านรายได้ หนี้สิน ภาระการดูแลสมาชิกในครอบครัว และปัญหาความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นระบบ
- 4) พัฒนานโยบายและงบประมาณพุ่งเป้าสำหรับกลุ่มเปราะบางหลัก**
โดยเฉพาะผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากการเลิกจ้างงาน และผู้สูงอายุที่ยังต้องทำงานเพื่อยังชีพ ผ่านมาตรการสนับสนุน ด้านอาชีพ รายได้ และการคุ้มครองทางสังคม เพื่อป้องกันการขยายตัวของความเปราะบางในระดับครัวเรือน
- 5) บูรณาการนโยบายแรงงาน สวัสดิการ และครอบครัว**
เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง โดยเชื่อมโยงการจ้างงานกับภาระการดูแลในครัวเรือน ส่งเสริมการทำงานที่ยืดหยุ่น มีหลักประกันทางสังคม และพัฒนาระบบดูแลเด็กและผู้สูงอายุระดับชุมชน เพื่อลดแรงกดดันด้านรายได้และปัญหาครอบครัวอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กองพัฒนานโยบายและนวัตกรรมทางสังคม. (2568). รายงานการเตือนภัยทางสังคม ประจำปีงบประมาณ 2569 ไตรมาส 1 (ตุลาคม - ธันวาคม 2568): วิกฤตรายได้ ความเปราะบางทางการเงิน สัญญาณเตือนภัยสังคมไทย.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). สถิติการให้บริการผู้ประสบปัญหาสังคมผ่านสายด่วน 1300 ประจำปีงบประมาณ 2568.

ข้อมูลจากระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ณ วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568.

จิรพันธุ์ จรัสภัทรโรจน์, วลัยพร พัชรนฤมล, สุพล ลิ้มวัฒนานนท์, จุฬารักษ์ ลิ้มวัฒนานนท์, วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร,

เจด็จ ธรรมธัชอารี และ กาญจนา ศิริโกมล. (2560). ลักษณะทางประชากรและสังคมของบุคคลที่เสี่ยงต่อวงจรอุบาทว์ “โง่-จน-เจ็บ”: ข้อค้นพบจากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2558. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 11(2), 195–204.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด สสว.5 ประจำปี พ.ศ. 2566.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2567). รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด สสว.5 ประจำปี พ.ศ. 2567.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด สสว.5 ประจำปี พ.ศ. 2568.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). รายงานความยากจนแฝงของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2566. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

UN-Habitat. (2021). World cities report 2021: The value of sustainable urbanization. UN-Habitat.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5

- เลขที่ 36/2 หมู่ 9 ตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น
  - โทรศัพท์ : 0 4342 1249
  - E- mail : tpso-5@m-society.go.th
  - Website : <http://tpso-5.m-society.go.th>
  - Facebook : สนง สสว ห้า
- Fanpage : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 จังหวัดขอนแก่น